

АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Обґрунтовано теоретичні засади щодо визначення термінологічного апарату та формування системи оцінкових показників інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, інноваційний менеджмент, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, впровадження інновацій.

Розвиток міжнародного співробітництва, а також глобалізаційні процеси, які відбуваються в сучасних умовах, вимагають активізації інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Для забезпечення досягнення вказаної мети необхідне формування ефективної державної інноваційної політики у поєднанні з ринковими методами управління. У комплексі ці складові повинні забезпечити підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств з метою їх виведення на якісно новий виробничий та управлінський рівень. Актуальність використання вказаного важеля посилюється станом матеріально-технічної та фінансової бази вітчизняних суб'єктів господарювання, а також застарілими методами управління ними.

Слід зазначити, що дослідженням проблем використання інноваційного інструментарію в практичній діяльності підприємств останніми роками займається достатньо широке коло як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед них І. Ансофф, О. М. Антіпова, М. В. Володькіна, А. С. Гальчинський, Г. І. Дібніс, П. Друкер, Г. В. Козаченко, О. М. Ляшенко, Т. В. Майорова, В. Д. Немцов, М. Портер, А. Томпсон, А. Чендлер, З. Є. Шершньова та інші. Проте попри значний інтерес до вказаного напрямку досліджень окремі теоретичні питання до сьогодні залишаються невирішеними.

Слід зауважити, що в практичній діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання інструменти інноваційного менеджменту ще мало використовуються. Це пов'язано з недостатністю розробки напрямів і складових інноваційного менеджменту. Зокрема, актуальними на сьогодні є проблеми забезпечення зростання інвестиційної привабливості підприємств і формування аргументованої й обґрунтованої системи її оцінки. Проте навіть на теоретичному рівні при формуванні концепції оцінки як науковці, так і практики відзначають наявність розбіжностей у категорійних означеннях, не говорячи вже про методики розрахунків показників. Вказані проблеми вимагають наукового вирішення та теоретичного обґрунтування.

Метою дослідження у зв'язку із цим є обґрунтування теоретичних засад щодо визначення термінологічного апарату та формування системи оцінкових показників інвестиційної привабливості

вітчизняних підприємств, у тому числі прийнятних для іноземних інвесторів.

Згідно з інформацією, яка наводиться у звіті IFC «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес», про Україну зазвичай говорять як про країну з величезним потенціалом, проте цей потенціал ще тільки належить використати повністю. Серед причин, з яких Україна досі не скористалася ним, називають зарегульоване й «недружнє» бізнес-середовище та несприятливий інвестиційний клімат. У 2010 р. бізнес витратив близько 7,2 млрд. гривень (\$900 млн.) на отримання дозволів, проходження перевірок та процедури технічного регулювання. Крім того, бізнес потерпає від хабарництва та корупції, що стали невід'ємними супутниками процесу дотримання регуляторних процедур. Так близько 46% опитаних підприємців підтвердили, що вдавалися до неофіційних шляхів вирішення питань із державними органами, витративши у 2010 р. на «врегулювання справ» у середньому 10% від обігу компанії [3, с. 8].

Тобто проблеми забезпечення ефективного використання інноваційно-інвестиційних важелів підвищення результативності діяльності вітчизняних підприємств певним чином пов'язані з наявністю неузгодженостей та можливостей зловживань у цій сфері завдяки недосконалій законодавчій базі. Загалом, на наш погляд, мова іде про несприятливий інвестиційний клімат у нашій державі.

Згідно з Вікіпедією інвестиційний клімат – це сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій [1]. На думку Т. В. Майорової, інвестиційний клімат – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів [5]. Як вважають вчені (О. М. Антіпова, Г. І. Дібніс, Г. В. Козаченко, О. М. Ляшенко), інвестиційний клімат – це багатофакторна система цілеспрямованих вчинків і дій, що свідомо формується на державному та регіональному рівнях в інтересах більш широкого залучення на конкретну територію додаткових ресурсів як у грошовій, так і в матеріальній формах [4, с. 143].

Критична оцінка вибіркового визначення терміну «інвестиційний клімат» засвідчує наявність

різноманітних підходів до цього питання. Переважно фахівці схильні до думки про те, що інвестиційний клімат визначається такими чинниками як правові, економічні та соціальні умови, що існують у державі. Однак частина науковців позиціює інвестиційний клімат з цілеспрямованими вчинками і діями на державному та регіональному рівнях. Само по собі це означення і не відіграє ключової та вирішальної ролі у забезпеченні зростання інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. Однак вирішення проблеми на теоретичному рівні має певне прикладне наукове значення. Зокрема однозначне визначення терміна дозволить чітко акцентувати увагу на чинниках, що визначають інвестиційний клімат. Це забезпечить векторну спрямованість наукових пошуків і сприятиме вирішенню цілого переліку проблемних аспектів, у тому числі - з питань формування оціночних показників.

В Україні, на жаль, досі відсутня своя система оцінки інвестиційного клімату країни і її окремих регіонів [2, с. 72].

Однією із причин цього, на наш погляд, є відсутність єдиного категорійного означення терміна «інвестиційний клімат». Закріплення на законодавчому рівні, зокрема у Законі України «Про інвестиційну діяльність» (у розділі 1 «Загальні положення») цього визначення дозволить

сконцентрувати увагу на найбільш важливих складових, що формують інвестиційний клімат, і відповідним чином спрямувати усі наукові пошуки. Вдалим і лаконічним, на наш погляд, є визначення, яке дається у Вікіпедії – вільній енциклопедії. Його й можна взяти за основу.

Чинники, що впливають на інвестиційний клімат, охоплюють політичну, економічну, правову та соціальну основу.

Дослідження економічної складової безпосередньо пов'язане із задачами інноваційного менеджменту.

Не заглиблюючись у деталізований розгляд чинників зростання інвестиційної привабливості вітчизняних суб'єктів господарювання, вважаємо за доцільне зосередити увагу на виробленні науково обґрунтованого підходу до аналізу та оцінки інвестиційного клімату, що характеризується низкою економічних показників.

Зокрема, у міжнародній практиці прийнято здійснювати оцінку прямих витрат на процедури отримання дозволів, державного контролю та технічного регулювання. Згідно зі звітом IFC «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес» у 2010 році на ці процедури приватний сектор України витратив близько 7,2 млрд. грн. (рис. 1).

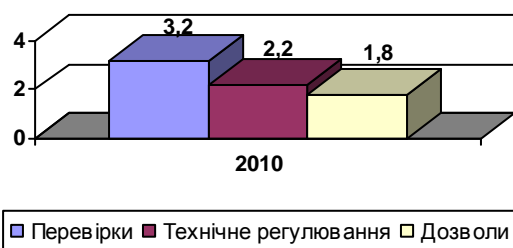

Рис. 1. Обсяги прямих витрат приватного сектору України на процедури отримання дозволів, державного контролю та технічного регулювання, млрд. грн. [3, с. 10].

Проте, попри значні обсяги прямих витрат, в Україні згідно з опитуванням IFC простежується негативна динаміка отримання дозволів на здійснення господарської діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка показника отримання дозволів на здійснення діяльності суб'єктами господарювання за 2006-2011 рр., %*

* Сформовано за даними [3] та авторською вибіркою (2011 рік – неофіційні дані, встановлені на основі дослідження економічних публікацій).

Така ситуація, на наш погляд, пов'язана не лише зі зростанням прямих витрат на отримання дозволів, а й з наявністю неофіційних видатків (у тому числі - незаконних). У цьому контексті завданням державної політики має бути формування дієвих засад подолання корупції в цій сфері. А з огляду на

показник витратності слід розглядати не лише прямі, а й інші витрати. Адже для освоєння нових видів виробництва необхідні додаткові вкладення, а не лише витрати на отримання дозволів.

Вирішення цієї проблеми може бути засноване на використанні системи моніторингу витрат, а також на

оцінці результативності впровадження інновацій у виробництво. Причому в такому випадку слід враховувати специфіку конкретної галузі. Результати моніторингу для забезпечення більшої доступності і прозорості доцільно публікувати на сайтах відповідних міністерств. Такий підхід формуватиме більшу довіру потенційних інвесторів до нових проектів.

Розглянуті питання тісно пов'язані з розробкою аналітичних показників результативності впровадження інновацій у практику діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Вони охоплюють лише один бік проблеми – теоретичне узагальнення категорійного апарату та частково концепцію оцінки розширення діяльності. Математичний апарат обчислень та аналізу результатів інноваційних проектів – складний і перспективний напрям наукових досліджень, який вимагає особливої уваги та є надзвичайно актуальним у сучасних умовах.

Список літератури

1. Вікіпедія – вільна Енциклопедія / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інвестиція>
2. Гурова В. О. Система моніторингу управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства / В. О. Гурова // Вісник Донецького національного університету. Серія економіка і право. Т. 1. – 2009. – №2. – С. 71-78.
3. Звіт IFC „Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес” / [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.ifc.org/ifcext/uspp.nsf/AttachmentsByTitle/Ukraine-IC-Report_Nov2011/\\$FILE/Ukraine-IC-Report_Nov2011_UKR.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/uspp.nsf/AttachmentsByTitle/Ukraine-IC-Report_Nov2011/$FILE/Ukraine-IC-Report_Nov2011_UKR.pdf).
4. Козаченко Г. В. Управління інвестиціями на підприємстві / [Г. В. Козаченко, О. М. Антіпов, О. М. Ляшенко, Г. І. Дібніс. – К. : Лібра, 2004. – 368 с.
5. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. для студ. вищ. навн. закл. / Т. В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

РЕЗЮМЕ

Здреник Василь

Анализ терминологического аппарата и проблемы формирования системы показателей инвестиционной привлекательности инновационных проектов

Обоснованы теоретические положения относительно определения терминологического аппарата и формирования системы оценивающих показателей инвестиционной привлекательности отечественных предприятий.

RESUME

Zdrenyk Vasyl'

The analysis of terminology and the problem of forming a system of indicators of investment attractiveness of innovative projects

The theoretical situation concerning the definition of terminological apparatus and forming a system of indicators assessing the investment attractiveness of the domestic enterprises have been proved.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2012 р.